

บทที่ 1

ประวัติกระทรวงกลาโหม

และ

ประวัติศาลาว่าการกลาโหม

ประวัติกระทรวงกลาโหม

กิจการทหารของชาติไทยนับได้ว่าก่อกำเนิดมาพร้อม ๆ กับกำเนิดชาติไทยเท่าที่ศึกษาค้นพบได้ วิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และพระราช-อาณาจักรสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยลำดับสืบมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราชทรงพิจารณาเห็นว่า การป้องกันประเทศและดำรงไว้ซึ่งอิสรภาพ ตลอดจนบูรณภาพแห่งชาติไทยให้ สถิตสถาพร ย่อมขึ้นอยู่กับกำลังทหารที่จัดระบบให้ทัดเทียมกับอารยประเทศที่เจริญ จึงโปรดเกล้าฯ ให้รวมทหารบก ทหารเรือ เข้าด้วยกันภายใต้การบังคับบัญชาของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้า มหาชิรุณหิศฯ โดยตราพระราชบัญญัติจัดตั้งกรมยุทธนาธิการขึ้น เมื่อวันที่ 8 เมษายน พุทธศักราช 2430 มีสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดี กิจการทหารในยุคนั้น ได้มีการเร่งรัดปรับปรุงให้ทันสมัย ตามแบบอย่างอารยประเทศ ต่อมา ได้ตราพระราชบัญญัติ ยกฐานะกรมยุทธนาธิการ เป็นกระทรวงยุทธนาธิการ เมื่อ วันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2433 มีทหารบก ทหารเรือ อยู่ในบังคับบัญชาจนถึง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เปลี่ยนกระทรวงยุทธนาธิการเป็น กระทรวงกลาโหม มีอำนาจปกครองบังคับบัญชาเฉพาะ ทหารบกฝ่ายเดียว ส่วนทหารเรือนั้น ได้แยกออกไปตั้งเป็นกระทรวงทหารเรือ เป็นเอกเทศ

ในระยะนั้นกระทรวงกลาโหม (ทหารบก) ได้จัดอัตรากำลังเป็น 3 กองทัพ มีกำลังรบหลัก 10 กองพล ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากภาวะการทางเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก และส่งผลกระทบถึงประเทศไทยด้วย (หลังสงครามโลกครั้งที่ 1) ได้ปรับลด กำลังทหารบกกลงเหลือ 2 กองทัพน้อย มีกำลังรบหลัก 2 กองพล และได้ยุบกระทรวงทหารเรือมารวม เข้ากับกระทรวงกลาโหม เรียกชื่อว่า "กระทรวงกลาโหม" เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2474 อีกครั้งหนึ่งสืบมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ต่อมา เมื่อ วันที่ 9 เมษายน พุทธศักราช 2480 ได้ ปรับปรุงการทหารเพิ่มเติม ยกฐานะกรมทหารอากาศขึ้น เป็นกองทัพอากาศ ดังนั้นกิจการทหารไทยจึงมี ทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศเป็นส่วนราชการขึ้นตรง กระทรวงกลาโหมมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้บังคับบัญชา

การกำหนดให้วันที่ 8 เมษายน ของทุกปีเป็นวันระลึกคล้ายวันสถาปนากระทรวงกลาโหม สืบเนื่องมาจาก เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2485 รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณ ฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจัดให้มีวันที่ระลึกคล้ายวันสถาปนาของหน่วยราชการต่าง ๆ ขึ้น อาทิ วันกองทัพบก วันที่ 25 มกราคม วันกองทัพเรือ วันที่ 20 พฤศจิกายน และวันกองทัพอากาศวันที่ 27 มีนาคม และประกาศให้วันที่ 8 เมษายน ซึ่งเป็น วันที่ออกประกาศการจัดอัตรากำลังทหารและตั้งกรมยุทธนาธิการ อันเป็นวันก่อกำเนิดกิจการทหารไทย ตามอัตรากำลังแบบใหม่ และมีความเจริญก้าวหน้าติดต่อกันมาเป็นวันที่ระลึกคล้ายวันสถาปนากระทรวงกลาโหม และยึดถือต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

ประวัติศาสตร์ว่าการกลาโหม

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชปรีชาญาณ อันล้ำเลิศพระองค์ทรงแลเห็นเหตุการณ์ไกล และทรงมีพระราชอัธยาศัยสุขุมคัมภีร์ภาพ ทรงเห็นว่ากิจการทหารเป็นหลักประกันที่มั่นคงที่สุดของเอกราชแห่งชาติไทย และเพื่อให้เอกราช อิสระภาพของชาติมั่นคงอยู่ได้ โดยสภาพ จำต้องดำเนินบริหารพระราชอาณาจักรด้วยความรอบคอบ และการทหารนั้นก็เป็นส่วนหนึ่ง ที่จะเป็นหลักประกันให้แก่ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่อย่างสถาพรได้ ดังนั้นพระองค์ จึงทรงปรับปรุงกิจการทหารโดย เร่งรีบ ทรงมีพระราชดำริก่อนที่จะจัดการทหารให้เป็นหมวดหมู่ และ เป็นกองทัพนั้นว่า จะต้องหาสถานที่ให้ทหารอยู่อย่างดี และถูกต้องตามสุขลักษณะ เยี่ยงต่างประเทศ เขาทำกันเสียก่อน ทรงพระดำริเห็นว่าทหารในยุคของพระองค์นั้น มีที่อยู่อาศัยกระจัดกระจายกัน อยู่หลายแห่ง เห็นควรจะเอาให้มาอยู่แห่งเดียวกัน เมื่อทหารได้มีที่อยู่อาศัยเป็นสุข ทั้ง ไพร่พล และ ตัวมูลนายแล้ว ก็ย่อมเป็นกำลังอันมั่นคงแก่ประเทศชาติ เมื่อได้ทรงพระราชดำรินี้แล้ว จึง โปรดเกล้าให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถ คือ จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจริญ แสงชูโต) เป็น ผู้ดำเนินการจัดตั้งโรงทหารหน้าขึ้น (กระทรวงกลาโหม) เพื่อให้สำเร็จการนี้ดังพระราชประสงค์ เจ้าหมื่นไวยวรนาถจึงเลือกเอาสถานที่ข้างหลวงเก่าที่อยู่ข้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเป็นที่ตั้งโรงทหาร

เรื่องตั้งโรงทหารอย่างถาวรนี้ เป็นประวัติการสำคัญส่วนหนึ่งของกระทรวงกลาโหม ที่ควรนำมาพรรณาประกอบเรื่องในวันที่ระลึกสถาปนากระทรวงกลาโหมไว้ด้วย ดังนี้

ที่ว่ากระทรวงกลาโหม

ในปีพุทธศักราช 2423 นั้น กรมทหารหน้า มีหน่วยขึ้นอยู่หลายหน่วย คือ กรมทหารหน้าเกราะทอง, กรมทหารฝึพาย, กรมทหารรักษาพระองค์ (แบ่งเป็นกรมปืนทองปราย และ กรมปืน ปรายหอก กรมเกณฑ์หัดอย่างยุโรป กรมทหารมหาดไทย และกองเลขาเจ้าตายนายตาย) รวมกำลัง ทั้งสิ้นเกือบ 30,000 คน แต่เมื่อหักพวกที่ออกไปประจำตามหัวเมือง ไปทำงานจรต่างเมือง และ ที่ขาดทัพ เพราะคิดถึงบ้านและ

ลูกเมียแล้ว ในกรุงเทพมหานครนี้ จะมีกำลังทหารประจำอยู่ ประมาณ 20,000 คน มีได้ขาด ครั้นในพุทธศักราช 2424 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริเห็นว่าทหาร ที่เหลือประจำรักษาพระนคร เดิมนั้น มีจำนวนน้อยไม่พอแก่การป้องกันบ้านเมืองในยามฉุกเฉินทั้งประจำกับในป็นี่จะต้องจัดงาน พระเมรุสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้ากรมมาภรณ์ไพฑูริยา การ แสดงมหรหรรรมของชาติและการสมโภชพระนครครบรอบร้อยปี ณ ท้องสนามหลวง งานมโหฬารทั้งสามนี้ ต้องการกำลังทหารทำงานโยธาและรักษาการณ์เวรยามมากกว่าปีก่อน ๆ หลายเท่าจึงโปรดเกล้าฯ ให้รับคน สมัครเข้ารับราชการทหารในกรมทหารหน้าอีก 5,000 คน เมื่อมีจำนวนพลทหารมากขึ้นเช่นนี้ ก็ทำให้เพิง พักสำหรับที่นอนของพลทหารที่มีอยู่เดิม 3 แห่ง คือ บนอกกำแพงพระบรมมหาราชวัง ตั้งแต่บนอกกำแพง ประตูวิเศษไชยศรี จนถึงป้อมเผด็จดัสกร 1 แห่ง เพิงแนวเดียวกับที่กล่าวแล้ว แต่เริ่มจากประตูวิเศษไชยศรีไปทางตะวันตก จนถึงป้อมอินทรีสงครามตรงข้ามกับท่าพระ 1 แห่ง เพิงหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ 1 แห่ง

เพิงทั้งสามแห่งนี้ เพียงแต่ใช้สำหรับหลบนอนเท่านั้นก็แสนคับแคบอยู่แล้ว เมื่อมีทหารสมัครใหม่ มาเพิ่มถึง 5,000 คน ก็มิรู้ว่าจะเบียดแทรกลงไปอย่างไรได้อีก จึงต้องจัดการให้ควบคุมกันไปพักอาศัยอยู่ ตามศาลาในพระอารามหลวงต่าง ๆ เช่น วัดพระเชตุพน วัดราชบูรณะ เป็นต้น แต่ การแยกกำลังกระจัด กระจาย ออกไปอยู่หลายที่หลายแห่งเช่นนี้ ย่อมไม่สะดวกต่อการควบคุมและฝึกหัด อบรมโดยใกล้ชิด จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เร่งปลูกสร้างโรงหลังคาจากให้ทหารพักชั่วคราว ที่ตำบลปทุมวัน พอสร้าง เสร็จ ก็ให้ทหารสมัครใหม่ที่อาศัยอยู่ตามวัด ไปรวมพักอยู่ที่นั่นได้ ประมาณ 1,000 คน ส่วนคนที่เหลือคง อาศัยอยู่ที่วัดตามเดิม

เมื่องานฉลองพระนครและการพระศพสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ กับสมเด็จพระเจ้าลูก เธอเสร็จแล้วท้องสนามหลวงอันเป็นที่จัดงานก็มากไปด้วยสิ่งปฏิกูล แมลงวันจำนวนมากมาได้ก่อกำเนิด จากเศษอาหารนานาชนิด ที่คนมักง่ายเทสาดไว้ตามท้องสนามหลวง และทหารก็ได้ รับประทานอาหาร หลากรส ที่ชาวไทยและชาวต่างประเทศวางขายไม่เลือก ประกอบกับกำลังกายทรุดโทรมหลังจากต้องตรำ อยู่เวรยามในระยะนานวัน จึงได้เกิดอหิวาตกโรคระบาดในหน่วยทหารหน้าแล้วลุกลามไปสู่ชาวบ้าน ชาว ร้านทั่วไปในพระนคร มีคนล้มตายลงและอพยพหนีไปอยู่ที่อื่นกันเป็นอันมาก เฉพาะทหารสมัครใหม่อย่าง เดียวได้ตายไปหลายร้อยคน และทหารสมัครใหม่เหล่านี้เมื่อเห็นชาวบ้านหนีโรคหนีภัย ออกไปนอกเมืองจน ในตลาดเจียบเหงาว่างเวงก็บังเกิดการกลัวโรคและกลัวความเจียนนักจึงพากันหนีกลับไปอยู่บ้านเสียเป็นอัน มาก เพื่อเป็นการบำรุงขวัญป้องกันมิให้ทหารหนี จึงโปรดเกล้าฯ ให้คุมทหารที่เหลือหลบโรคภัยไปพักอยู่ที่ ป้อมผีเสื้อสมุทรจังหวัดสมุทรปราการเป็นการชั่วคราว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปริวิตกในการที่ต้องสูญเสียกำลังทหารไปในครั้งนี้มาก จึงมีพระ กระแสรับสั่ง ให้เจ้าหน้าที่ตามออกไปรวบรวมทหาร ที่แตกหนีไปนั้นกลับเข้ากรมกองโดยด่วน บทเรียน จากการติดตามทหารหนีคราวนี้ ได้สอนให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถ ผู้บังคับการกรมทหารหน้าในขณะนั้น คิด ให้มีการสักตราชจักรลงที่หน้าแขนขวาของทหารหน้าทุกคน เพื่อสะดวกต่อการติดตามตัว ในภายหลังในตรา

จักรที่ลักไว้มีเลขประจำตัวทหาร และอักษรย่อนามเมืองภูมิลำเนาของตัวทหารคนนั้น ปรากฏอยู่ด้วย ต่อเมื่อได้กวาดต้อนทหารกลับเข้ากรมกองได้มากแล้ว จะนำไปควบคุมกระจายกัน เป็นหลายที่หลายแห่ง เหมือนอย่างแต่ก่อนก็เกรงว่า จะควบคุมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยไม่มีการหลบหนี ได้ยากผู้บังคับการกรมทหารหน้าจึงได้กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาต สร้างโรงทหารหน้าอย่างถาวรขึ้นที่ฉางหลวงเก่าใกล้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พร้อมกันนั้นได้ทูลเกล้าฯ ถวายแผนผังการก่อสร้างและงบประมาณการก่อสร้างด้วยเสร็จ ผู้บังคับการได้ถวายคำอธิบายประกอบไปด้วยว่า ได้ตรวจหาทำเลสร้างโรงทหารแล้ว เห็นว่าบริเวณฉางข้าวหลวงเก่าเจ็ดฉาง และโรงสีข้าวข้างหลักเมืองนั้น ได้ชำรุดทรุดโทรมหมดแล้ว แม้แต่พื้นก็หาไม้ ฝา และหลังคากลายเป็นที่เกิดและเกาะอาศัยของต้นไทรและเถาวัลย์ จนเกือบจะมองไม่เห็นตัวฉาง บรรดาวังเจ้านายมีกรมซึ่งตั้งอยู่ใกล้ๆ กันนั้น ก็มีสภาพดีกว่าฉางข้าวที่กล่าวมาแล้วเพียงเล็กน้อย เพราะมีคนอาศัยทำความสะอาดอยู่บ้าง ขอบเขตของพื้นที่แห่งนี้ ทางด้านตะวันออกนับจากฉางข้าวเลียบบไปตามริมคลองตลอดถึงสะพานข้างโรงสีกว้าง 3 เส้น 10 วา ส่วนยาววัดจากศาลเจ้าพ่อหลักเมืองถึงฉางข้าวริมคลองตลอดยาว 5 เส้น ได้ให้ช่างภาพถ่ายรูปฉางข้าวและวังที่ทรุดโทรมไว้ทุก ๆ แห่ง และได้ทำแผนผังหยาบ ๆ ชีตวงให้เห็นอาณาเขตของ พื้นที่ที่ต้องการ ทั้งได้สั่งให้นายกราชี่ ช่างรับเหมาก่อสร้างมาเขียนแบบแปลนตึก 2 ชั้น และ 3 ชั้น ขึ้นประกอบการพิจารณาอย่างละเอียด กะไว้ว่า เมื่อสร้างเสร็จตามแบบแปลนนี้แล้ว สามารถรวม เอากรมทหารหน้าเข้ามาไว้ได้ทั้งหมด รวมค่าก่อสร้างทั้งหมดประมาณ 5,000 ชั่ง(400,000 บาท) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับแผนผังและรูปถ่ายไว้ ทรงพระราชวินิจฉัย และ ทรงมี พระกระแสรับสั่งว่า ขอเวลาปรึกษาหารือก่อน

ต่อมาอีกไม่กี่วัน เจ้าหมื่นไวยวรนาถ ได้นำแผนผังตึก 3 ชั้น ที่ได้แก้ไขใหม่เข้าไปทูลเกล้าฯ ถวายให้ทอดพระเนตรใหม่และกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า หากจะไม่ทรงสร้างโรงทหารขึ้นในที่ ๆ ได้กราบบังคมทูลนี้แล้วก็น่าเสียดายมาก เพราะจะหาที่กว้างขวาง และเหมาะสมภายในเขตกำแพงพระนครได้ลำบาก และยังจะหาได้ยาก ทั้งราคาก็จะทวีสูงขึ้นตามความเจริญของบ้านเมือง จึงได้สั่งให้นายกราชี่เขียนแผนผังเป็นตึก 3 ชั้น อย่างสมบูรณ์ หวังว่าจะบรรจุทหารได้ถึง 1 กองพลน้อย และเห็นว่าควรสร้างขึ้นเป็นตึกสามชั้นเสียทีเดียว แม้จะต้องเสียค่าก่อสร้างขึ้นบ้าง แต่ก็จะได้ประโยชน์เอนกประการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบในคำกราบบังคมทูลด้วยทุกประการและโปรดเกล้าฯ ให้สร้างตามแผนผังฉบับหลังนั้นได้

เจ้าหมื่นไวยวรนาถ ได้ทำสัญญาจ้างสร้างกับนายกราชี่ ผู้รับเหมาเริ่มลงมือรื้อถอนโรงเรือนเก่า ๆ ออกแล้วได้ลงมือสร้างตึกโรงทหารหน้าในพุทธศักราช 2425 อนึ่ง พิธีวางศิลาฤกษ์ รากตึกได้จัดเป็นพิธีหลวง และกำหนดทำพร้อมกันกับ พระราชพิธีวางศิลาฤกษ์วังสระปทุม ในสมเด็จพะบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ และวังท่าช้างในพระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ

อันโรงทหารหน้าที่สร้างในครั้งกระโน้น มีรายละเอียดแปลกต่างไปจากสภาพที่ว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนี้อยู่มาก จึงใคร่เล่ารายละเอียดเหล่านั้นไว้เป็นประวัติด้วย

ความใหญ่โตของโรงทหารหน้าสมัยนั้น สามารถบรรจุเอากำลังทหาร อาวุธ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ เสี่ยงอาหาร โรงครัวของกรมทหารหน้าไว้ได้หมด สมดังความตั้งใจที่จะให้บรรจุกำลังได้ถึง 1 กองพลน้อยจริง ๆ คือ ด้านหน้า (ที่อยู่ทางทิศตะวันตก) เฉพาะตอนกลางที่เป็นมุข 3 ชั้น ชั้นบนเป็นที่เก็บสรรพสาตราอาวุธ และพิพิธภัณฑสถานทหาร ชั้นกลางเป็นที่ประชุมนายทหาร ชั้นล่างเป็นที่ฝึกหัดการฟันดาบ

ตึกสามชั้นด้านขวา (ที่อยู่ทางทิศเหนือ) ชั้นบนคงเป็นที่อยู่ของนายและพลทหาร โดยแบ่งออกเป็นตอน ๆ ตอนละ 1 กองร้อย เฉพาะห้องนายทหารได้กั้นภายในตอนกองร้อยไว้ส่วนหนึ่งต่างหากชั้นกลาง เป็นที่ประชุมอบรมทหาร ชั้นล่างเป็นคลังเก็บครุภัณฑ์และยุทธภัณฑ์หน่วยต่าง ๆ ที่อยู่ด้านขวานี้มีทหารปืนใหญ่ โรงพยาบาลทหาร โรงม้าและโรงฝึกม้า (เห็นจะเป็นโรงใหญ่ตรงสะพานหกเดี๋ยวนี) ทั้งนี้เพราะทางราชการทหารได้ให้ฝรั่ง ส่งม้าเทศมาจากออสเตรเลียแล้ว ถึง 350 ม้า นอกจากนี้ มีหน่วยสัตว์รักษา โรงไว้ม้าและรถพระที่นั่งเทียมม้าเทศ ต่อจากตึกสามชั้นไปทางด้านเหนือ ได้ดัดแปลงโรงม้าเก่าให้เป็น 2 ชั้น (เห็นจะเป็นตึกที่ใช้เป็นสโมสรกลางใหม่เดี๋ยวนี) สำหรับให้ทหารม้า อาศัยอยู่ข้างบน ชั้นล่างให้ม้าอยู่

ตึกสามชั้นด้านซ้าย (ที่อยู่ทางทิศใต้) คงจัดแบ่งแต่ละชั้นให้ทหารอยู่, ไข้ของ, หรืออาวุธอย่างด้านเหนือ หน่วยทหารเหล่านั้นมี ทหารราบ, ทหารช่าง ปลายสุดของตึกนี้ ได้สร้างขึ้นเป็นหอนาฬิกาใหญ่ ภายในตัวหอนี้ชั้นล่างเป็นเครื่องสูบน้ำและโรงงานของทหารช่าง ชั้นสองเป็นที่เก็บยุทธภัณฑ์ ชั้นสามเป็นถังเหล็กใหญ่สำหรับเก็บน้ำใส ชั้นสี่เป็นหน้าปัทมนาฬิกาเห็นได้ 2 ด้าน ชั้นห้าเป็นที่ทหารรักษาการณ์มีไฟฉาย (ไฟฟ้า) และโทรศัพท์พร้อม

ทุกชั้นของตึกใหญ่มีบันไดอยู่ที่มุมและตอนกลาง ใกล้เคียง บันไดมีห้องปัสสาวะข้างบันไดๆ ละ 2 ห้องทุกชั้น เพื่อมิให้กลิ่นที่พุ่งไปไกล จึงได้ต่อท่อจากถังใหญ่จากหอนาฬิกามาชำระด้านหลัง (ที่อยู่ทางทิศตะวันออก) มีสระน้ำ ให้ทหาร อาบ, ซักเสื้อผ้า และหัดว่ายน้ำหนึ่งสระ ต่อจากสระ มีฉางสำหรับเก็บข้าวสารตุนไว้ให้ ทหารกินเป็นห้อง ๆ ถัดจากฉางข้าวเป็นโรงครัวประกอบอาหารเลี้ยงทหารอยู่หนึ่งโรง ได้ครัวนี้มีห้องใต้ดิน 3 ห้อง ใช้เก็บและกรองน้ำให้สะอาดในหน้าแล้ง น้ำนี้สูบน้ำมาจากโรงสูบน้ำที่ทำข้าง แล้วดันมาตามท่อใต้ดิน (ขณะนี้ยังมีโผล่ที่ข้างสะพานท่าช้าง)

เพื่อป้องกันมิให้แสงแดดตอนบ่ายและตอนเย็นส่องเข้าไปถึง เฉลียงรอบโรงทหารชั้นใน จึงได้ปลูกกอไผ่สีสุกเป็นแถวกันไว้ทั้งสามด้าน การก่อสร้างได้ดำเนินมาจนย่างเข้าปีที่สาม คือ พุทธศักราช 2427 โรงทหารมหิมานั้น ก็จวนจะเสร็จเรียบร้อย เจ้าหมื่นไวยวรนาถ จึงได้ทำหนังสือทูลเกล้าฯ ถวายขอพระราชทานนามโรงทหารแห่งนี้ไว้ที่หน้ามุข จึงมีพระราชหัตถ์เลขาตอบว่า "อย่าให้ชื่อพิศดารอย่างไรเลยให้ใช้นามว่าโรงทหารหน้าเท่านั้น และให้มีศักราชที่สร้างขึ้นไว้ด้วย" นายช่างก็ได้ประดิษฐ์ตัวอักษรบันนามนั้นตามพระราช-ประสงค์ และต่อมาอีกไม่กี่วัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ เจ้าหมื่นไวยวรนาถไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช (สา) ณ วัดราชประดิษฐนาถกระแสดพระราชดำริการที่ต้องพระราชประสงค์คาถาสำหรับประจำตรากรมทหารหน้า สมเด็จพระ-สังฆราช จึงทรงผูกคาถาให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถนำมาทูลเกล้าฯ ถวายให้ ทรงเลือก 4 บท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเลือก คาถา "วิเชต.วา พลวา ภูปี ภูฐา สาเหตุ วุฑ. ฌโย" ให้เป็นคำราสำหรับทหารหน้าต่อเมื่อ ให้ตั้งกรมยุทธนาธิการขึ้นแล้ว จึง

ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอให้เปลี่ยนนามนั้น เป็น "กรมยุทธนาธิการ" แต่มีพระกระแสรับสั่งว่า ให้คงไว้เป็นที่ระลึกของกรมทหารหน้า และเมื่อได้ตั้ง กระทรวงกลาโหมขึ้นจึงได้ลบ "โรงทหารหน้า" ออก ใช้ "กระทรวงกลาโหม" แทนมาจนถึงทุกวันนี้

เจ้าหมื่นไวยวรนาถ ได้ตั้งใจจัดให้โรงทหารหน้าเป็นแหล่งกลางที่สำคัญที่สุด สำหรับ การทหาร ในพระนคร จึงให้จัดหาด้วยการสร้างและซื้อเครื่องประดับประดาตกแต่งภายใน เครื่องใช้ และอุปกรณ์ใน กิจการทหารต่างๆ ไว้ในโรงทหารแห่งนี้อย่างพร้อมมูล เฉพาะค่าก่อสร้างตัวโรงทหารสิ้นเงิน 7,000 ชั่ง (560,000 บาท) เครื่องตกแต่งและเครื่องประกอบเป็นเงินประมาณ 125 ชั่ง (10,000 บาท) เสร็จเรียบร้อย แล้วก็หาวันมงคล ทำการเปิดโรงทหารหน้าใหม่ ขุนโหรฯ ผู้ให้ฤกษ์ได้กำหนดเอา วันศุกร์ แรม 11 ค่ำ เดือน 8 ปีวอก ร.ศ.103 (ตรงกับวันที่ 18 กรกฎาคม พุทธศักราช 2427) เป็นวันเปิด

ในตอนเช้าของวันเปิดได้เริ่มต้นด้วยพิธีทางพุทธศาสนาเจริญพระพุทธมนต์ และเลี้ยงพระ ครั้นได้ มหาพิชัยฤกษ์เวลา 5 โมงเช้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดโรงทหารใหม่นั้นและเสด็จทอดพระเนตรตามที่ต่าง ๆ ทั่วทุกแห่งเมื่อเสด็จกลับแล้วทหารต่าง ๆ ในกรมทหารหน้า ก็ได้ขึ้นประจำโรงทหารใหม่ของตน

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2433 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า "แบเร็ก" ที่ใช้เรียกโรงทหารหน้าอยู่นั้น เป็นคำต่างประเทศฟังไม่ใคร่รู้เรื่องกันประกอบกับเมื่อวันที่ 1 เมษายน ปีนี้ ได้ยกฐานะกรมยุทธนาธิการขึ้น เป็นกระทรวงยุทธนาธิการ และได้มาตั้งกองบัญชาการอยู่ใน โรงทหารแห่งนี้ จึงทรงขนานนามโรงทหารนี้ใหม่ว่า "ศาลายุทธนาธิการ" ในวันที่ 2 เดือนเดียวกัน ล่วงมาวันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2435 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯกำหนดหน้าที่กระทรวงกลาโหมเป็นกระทรวงราชการทหารตามตำราโบราณ ส่วนกระทรวงยุทธนาธิการได้ลดลงเป็นกรมบังคับบัญชาทหารบก ในพุทธศักราช 2437 ได้ย้ายที่ว่าการกระทรวงกลาโหม จากศาลาลูกขุนใน ออกมาอยู่ที่ตึกหลังกลาง ด้านหน้าของศาลายุทธนาธิการ และได้เปลี่ยนชื่อว่า "ที่ว่าการกระทรวงกลาโหม" ดังจะได้เห็นจากอักษรที่เขียนอยู่เหนือหน้ามุขด้านตะวันตกในทุกวันนี้

ภารกิจ และการจัดส่วนราชการกระทรวงกลาโหม

กระทรวงกลาโหม

ภารกิจ และการจัดส่วนราชการกระทรวงกลาโหม

ภารกิจ กระทรวงกลาโหม มี อำนาจและหน้าที่ เกี่ยวกับการป้องกัน และ รักษาความมั่นคงของราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในประเทศ โดยจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อการรบหรือการสงคราม เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อการปราบปรามการกบฏ และการจลาจล เพื่อช่วยการพัฒนาประเทศ และ เพื่อรักษาประโยชน์ของชาติในประการอื่น ตามที่ กฎหมายกำหนด

การจัดส่วนราชการ กระทรวงกลาโหม แบ่งส่วนราชการเป็น 4 ส่วน คือ

1. สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมราชองครักษ์
4. กองบัญชาการทหารสูงสุด

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมือง มีเลขาธิการรัฐมนตรี เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 แผนก คือ

แผนกการเมือง มีหน้าที่ราชการทางการเมืองที่เกี่ยวกับกระทรวงกลาโหม มีหัวหน้าแผนกการเมือง เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

แผนกตรวจสอบเรื่องราวและความเห็น มีหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบเรื่องราวและความเห็น การสารบรรณ การเงินและการพลการของสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี มีหัวหน้าแผนกตรวจสอบเรื่องราวและความเห็น เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

สำนักงานปลัดกระทรวง

ภารกิจ สำนักงานปลัดกระทรวง มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไป ของ กระทรวง และมีหน้าที่เกี่ยวกับราชการส่วนหนึ่งส่วนใดของกระทรวง ซึ่งมีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการอื่นอีกด้วย มีปลัดกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัดส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง แบ่งส่วนราชการเป็น 7 ส่วน ดังนี้

- 1 สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม
- 2 สำนักนโยบายและแผนกลาโหม
- 3 กรมเสมียนตรา
- 4 กรมพระธรรมนูญ
- 5 กรมการเงินกลาโหม
- 6 ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร
- 7 สำนักงานตรวจบัญชีกลาโหม

ภารกิจของหน่วยราชการขึ้นตรงสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

1. สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม มีหน้าที่เกี่ยวกับการงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ การวิจัยและพัฒนาการทหาร และปฏิบัติราชการอื่นๆ ซึ่งมีได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ในสำนักงานปลัดกระทรวง โดยเฉพาะมีปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ สำนักปลัดกระทรวงกลาโหมประกอบด้วยส่วนราชการ 5 ส่วน ดังนี้

1.1 สำนักงบประมาณกลาโหม มีหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ และ เสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขแผนงานและโครงการทางทหารพิจารณาเสนอแนะนโยบาย วางแผน อำนวยการ จัดทำ จัดสรรและบริหารงบ

ประมาณ ดำเนินการทางด้านสถิติ ตรวจสอบและประเมินผลความก้าวหน้าของการบริหารงบประมาณ โครงการและงานที่สำคัญ วิจัย พัฒนา และ เสนอแนะการปรับปรุงการจัดการและการงบประมาณ รวมทั้ง ดำเนินการฝึกอบรมในเรื่องดังกล่าว ดำเนินการเกี่ยวกับ การพัสดุ และปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณกลาโหม เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด สำนักงานงบประมาณกลาโหมประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 สำนักงานการเงิน

1.1.2 กองกลาง

1.1.3 กองแผนงานและโครงการ

1.1.4 กองงบประมาณ

1.1.5 กองตรวจสอบและประเมินผล

1.1.6 กองจัดการ

1.1.7 กองการพัสดุ

1.1.8 กองบริหารทรัพยากร

1.2 สำนักงานเลขานุการสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีหน้าที่ดำเนินการ ในเรื่อง การธุรการ การเลขานุการ การรับรองและการบริการ ของปลัดกระทรวงกลาโหมรองปลัดกระทรวงกลาโหม และผู้ดำรงตำแหน่งอื่นตามที่ปลัดกระทรวงกลาโหมมอบหมาย วางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับ การ และ ดำเนินการในเรื่องการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย มีเลขานุการสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด สำนักงานเลขานุการสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 สำนักงานการเงิน

1.2.2 กองกลาง

1.2.3 กองเลขานุการ

1.2.4 กองประชาสัมพันธ์

1.3 สำนักโยธาธิการกลาโหม มีหน้าที่วางแผนอำนวยการ ประสานงาน และกำกับดูแลเกี่ยวกับการโยธาธิการ เสนอความเห็น เกี่ยวกับการควบคุม ดูแลสิ่งสาธารณูปโภคของสำนักงานปลัดกระทรวง กลาโหม ดำเนินการออกแบบก่อสร้าง และ ประมาณการงานจัดสร้าง และซ่อมบำรุงสิ่งก่อสร้าง งาน สาธารณูปโภค มีผู้อำนวยการสำนักโยธาธิการกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด สำนักโยธาธิการกลาโหมประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 สำนักงานการเงิน

1.3.2 สำนักงานจัดหา

1.3.3 กองกลาง

1.3.4 กองแบบแผนและอสังหาริมทรัพย์

1.3.5 กองก่อสร้างและสาธารณูปโภค

1.4 สำนักงานวิจัย และ พัฒนาการทหารกลาโหมมีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นวางแผนอำนาจการประสานงาน กำกับเกี่ยวกับการกับนโยบาย แผน โครงการและงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาการทหารของกระทรวงกลาโหม รวบรวมข้อมูล โดยร่วมมือและประสานงานกับส่วนราชการ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกประเทศ และ ปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยและพัฒนาการทหารกลาโหม เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ การจัด สำนักงานวิจัยและพัฒนาการทหารกลาโหม ประกอบด้วย ส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

1.4.1 สำนักงานการเงิน

1.4.2 กองกลาง

1.4.3 กองนโยบายและแผน

1.4.4 กองงบประมาณ

1.4.5 กองวิเคราะห์และประเมินผลโครงการ

1.4.6 กองส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา

1.5 ศูนย์พัฒนากิจการอวกาศกลาโหม มีหน้าที่พิจารณา วางแผน อำนาจการประสานงาน และ ดำเนินการระบบการสื่อสารโทรคมนาคมภาคพื้นดิน และระบบการสื่อสารดาวเทียม ในการป้องกันประเทศ ให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงกลาโหม ให้การบริการสื่อสาร ผ่านดาวเทียม แก่หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ กระจายเสียงวิทยุ และโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมให้กับหน่วยงานของรัฐ และปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการศูนย์พัฒนากิจการอวกาศกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด ศูนย์พัฒนากิจการอวกาศกลาโหม ประกอบด้วย ส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

1.5.1 สำนักงานการเงิน

1.5.2 กองกลาง

1.5.3 กองปฏิบัติการและควบคุมระบบ

1.5.4 กองแผนและวิศวกรรมระบบโทรคมนาคม

1.5.5 กองส่งกำลังบำรุง

2. สำนักนโยบายและแผนกลาโหม มีหน้าที่พิจารณา เสนอความเห็น อำนาจการ ประสานงาน และ ดำเนินการเกี่ยวกับ นโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านการป้องกันประเทศ นโยบายและแผนด้านการทหาร การกำลังพล การข่าว การส่งกำลังบำรุง การระดมสรรพกำลัง การจัดทำและปรับปรุงแก้ไขอัตราของส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม การฝึก ศึกษา อบรม การต่างประเทศ กิจการของสมาคมกลาโหม การรักษาความปลอดภัย และปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด สำนักงานนโยบายและแผนกลาใหม่ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 สำนักงานการเงิน
- 2.2 กองกลาง
- 2.3 กองแผนและการจัด
- 2.4 กองแผนการกำลังพล
- 2.5 กองสรรพกำลัง
- 2.6 กองรักษาความปลอดภัย
- 2.7 กองการประชุม
- 2.8 กองการต่างประเทศ

3. กรมเสมียนตรา มีหน้าที่เกี่ยวกับ การสารบรรณ การกำลังพล และการสัสดีตลอดจนราชการประจำทั่วไป ของกระทรวงกลาใหม่ มีเจ้ากรมเสมียนตรา เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

3.1 การจัด กรมเสมียนตรา ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

สำนักงานกำลังพล ประกอบด้วยกองต่าง ๆ ดังนี้

3.2 กองจัดการกำลังพล กองการปกครองและกองบริการกำลังพล

สำนักงานสนับสนุน ประกอบด้วยกองต่าง ๆ ดังนี้ กองกลาง กองบริการ และกองสวัสดิการ

- 3.2.1 กองการเงิน
- 3.2.2 กองระเบียบการ
- 3.2.3 กองการสัสดี

4. กรมพระธรรมนูญ มีหน้าที่เกี่ยวกับศาลทหาร อัยการทหาร นายทหารพระธรรมนูญราชการในส่วนธุรการ และ วิชาการที่เกี่ยวกับกฎหมายและสังคมศาสตร์ มีเจ้ากรมพระธรรมนูญ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด กรมพระธรรมนูญ ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

- 4.1 สำนักงานการเงิน
- 4.2 กองกลาง
- 4.3 สำนักตุลาการทหาร
- 4.4 สำนักงานอัยการทหาร
- 4.5 กองกฤษฎีกาทหารและการต่างประเทศ
- 4.6 กองนิติธรรมทหาร
- 4.7 โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนูญ
- 4.8 สำนักงานสงเคราะห์ทางกฎหมาย

5. กรมการเงินกลาใหม่ มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน การบัญชี เบี้ยหวัดบำนาญ การควบคุมการใช้จ่ายเงิน ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ และ การที่ดินของ กระทรวงกลาใหม่ มีเจ้ากรมการเงิน กลาใหม่ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด กรมการเงินกลาโหม ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

- 5.1 สำนักงานการเงิน
- 5.2 กองกลาง
- 5.3 กองวิชาการและวิเคราะห์ระบบ
- 5.4 กองการเงิน
- 5.5 กองควบคุมการใช้จ่าย
- 5.6 กองเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ
- 5.7 ศูนย์กรรมวิธีข้อมูลทางการเงิน

6. ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นวางแผน อำนาจการ ประสานงานและดำเนินการในด้านการอุตสาหกรรมทหารและการพลังงานทหารให้เป็นไปตาม นโยบายของกระทรวงกลาโหม รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการ ศูนย์การ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

- 6.1 สำนักงานการเงิน
- 6.2 กองกลาง
- 6.3 กองนโยบายและแผน
- 6.4 กรมการพลังงานทหาร (อัตราแยกต่างหาก)
- 6.5 กรมการอุตสาหกรรมทหาร (อัตราแยกต่างหาก)
- 6.6 โรงงานเภสัชกรรมทหาร (อัตราแยกต่างหาก)

ส่วนราชการขึ้นตรงของศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และ พลังงานทหาร ซึ่งมีอัตราแยก ต่างหากได้แก่ กรมการพลังงานทหาร กรมการอุตสาหกรรมทหารและ โรงงานเภสัชกรรมทหาร มีภารกิจ และการจัดดังนี้

กรมการพลังงานทหาร มีหน้าที่ วางแผน ดำเนินการควบคุม วิจัย พัฒนา จัดหาสะสมและให้ บริการเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง หรือผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม และการพลังงานอื่น ตามนโยบายของกระทรวง กลาโหม ควบคุมและส่งเสริมกิจการขององค์การ ซึ่ง ผลิตหรือทำการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง หรือผลิตภัณฑ์ ปิโตรเลียมตามที่ได้รับมอบหมาย มีเจ้ากรมการพลังงานทหาร เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด กรมการพลังงานทหารประกอบด้วยส่วนราชการ ต่าง ๆ ดังนี้

- (1) กองนโยบายและแผน
- (2) กองกลาง
- (3) ฝ่ายพระธรรมนูญ
- (4) สำนักงานการเงิน

(5) กองวิจัยและพัฒนา

(6) กองการปิโตรเลียม

(7) ศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือ (อัตราแยกต่างหาก)

ส่วนราชการขึ้นตรงของกรมการพลังงานทหาร ซึ่งมีอัตราแยกต่างหาก คือ ศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือมีภารกิจและการจัด ดังนี้

ศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือ มีหน้าที่อำนาจการและปฏิบัติการสำรวจ การผลิตปิโตรเลียมในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายและการกลั่นปิโตรเลียมให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ มีผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด ศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือ ประกอบด้วยส่วนราชการต่างๆ ดังนี้

(1) กองสำรวจและผลิตปิโตรเลียม

(2) กองการกลั่นปิโตรเลียม

(3) กองส่งกำลังและบริการ

(4) ฝ่ายพระธรรมนูญ

(5) สำนักงานการเงิน

กรมการอุตสาหกรรมทหาร มีหน้าที่วางแผนและดำเนินการอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับราชการกระทรวงอื่นเฉพาะที่เกี่ยวกับการอุตสาหกรรม ซึ่งจะเป็น ปัจจัยใช้ในการทหาร และควบคุม และส่งเสริมกิจการขององค์การอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตามที่ ได้รับมอบหมาย มีเจ้ากรมการอุตสาหกรรมทหาร เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด กรมการอุตสาหกรรมทหารประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

(1) สำนักงานการเงิน

(2) ฝ่ายพระธรรมนูญ

(3) ฝ่ายแผนที่

(4) กองกลาง

(5) กองนโยบายและแผน

(6) กองโรงงานอุตสาหกรรม

(7) กองควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม

(8) กองควบคุมยุทธภัณฑ์และพัฒนาอุตสาหกรรม

(9) โรงงานวัตถุระเบิดทหาร (อัตราแยกต่างหาก)

(10) สำนักงานคณะกรรมการอุตสาหกรรม

ป้องกันประเทศ (อัตราแยกต่างหาก)

ส่วนราชการขึ้นตรงของกรมการอุตสาหกรรมทหาร ซึ่งมี อัตราแยกต่างหาก ได้แก่โรงงานวัตถุระเบิดทหาร และสำนักงานคณะกรรมการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ มีภารกิจและการจัด ดังนี้

โรงงานวัตถุระเบิดทหาร มีหน้าที่ดำเนินการผลิตวัตถุระเบิดวิจัยพัฒนา เพื่อจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ ให้แก่ส่วนราชการกระทรวงกลาโหม ส่วนราชการอื่น และเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดมีผู้อำนวยการโรงงานวัตถุระเบิดทหารเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด โรงงานวัตถุระเบิดทหาร ประกอบด้วยส่วนราชการ ต่าง ๆ ดังนี้

- (1) สำนักงานการเงิน
- (2) กองกลาง
- (3) กองแผนและโครงการ
- (4) กองวิจัยและพัฒนา
- (5) กองควบคุมมาตรฐานการผลิต
- (6) กองโรงงาน
- (7) กองบริการ

สำนักงานคณะกรรมการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ มีหน้าที่ ดำเนินการเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของคณะกรรมการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ มีหัวหน้าสำนักงาน-คณะกรรมการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด สำนักงานคณะกรรมการอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

- (1) แผนกธุรการ
- (2) กองแผนและโครงการ
- (3) กองเงินทุนหมุนเวียน
- (4) กองสนับสนุนการผลิต

โรงงานเภสัชกรรมทหาร มีหน้าที่ผลิต จัดหา วิจัย วิเคราะห์ ยาและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อใช้และจำหน่ายในส่วนราชการของกระทรวงกลาโหม ส่วนราชการอื่น และประชาชน มีผู้อำนวยการโรงงานเภสัชกรรมทหาร เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด โรงงานเภสัชกรรมทหาร ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

- (1) สำนักงานการเงิน
- (2) กองอำนวยการ
- (3) กองโครงการและงบประมาณ
- (4) กองวิจัยและควบคุมมาตรฐาน
- (5) กองโรงงานผลิตยา

7. สำนักงานตรวจบัญชีกลาโหม ☐ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบภายในให้แก่ส่วนราชการในสำนักงานปลัดกระทรวง และสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีตามคำสั่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ พิจารณาความรับผิดชอบของข้าราชการในทางแพ่ง

และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้อำนวยการ สำนักงานตรวจบัญชีกลาโหม เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัด สำนักงานตรวจบัญชีกลาโหม ประกอบด้วยส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้

- สำนักงานการเงิน
- กองกลาง
- กองวิชาการและระบบงาน
- กองตรวจพิเศษ
- กองตรวจพัสดุและทรัพย์สิน
- กองตรวจบัญชีที่ 1
- กองตรวจบัญชีที่ 2

กรมราชองครักษ์

ภารกิจ กรมราชองครักษ์ มีหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยราชองครักษ์ และ กฎหมายว่าด้วยนายตำรวจราชสำนัก มีสมุหราชองครักษ์เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัดส่วนราชการ

- สำนักงานราชองครักษ์ประจำ
- สำนักงานรักษาความปลอดภัย
- สำนักนโยบายและแผน
- สำนักยุทธบริการ

กองบัญชาการทหารสูงสุด

ภารกิจ กองบัญชาการทหารสูงสุด มีหน้าที่เตรียมกำลังรบ และป้องกัน ราชอาณาจักรที่มีผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

การจัดส่วนราชการ

- กองทัพบก
- กองทัพเรือ
- กองทัพอากาศ
- ส่วนราชการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

สภากลาโหม

นอกจากส่วนราชการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการ กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2503 ได้กำหนดให้มี "สภากลาโหม" โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นรองประธาน และผู้ดำรงตำแหน่ง ใน กระทรวงกลาโหม ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกำหนดเป็นเลขาธิการ และรองเลขาธิการ

สมาชิกสภากลาโหมตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม ดังกล่าวให้สมาชิกสภากลาโหมประกอบด้วย

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
3. ปลัดกระทรวงกลาโหม
4. รองปลัดกระทรวงกลาโหม
5. สมุหราชองครักษ์
6. รองสมุหราชองครักษ์
7. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด
8. รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด
9. เสนาธิการทหาร
10. รองเสนาธิการทหาร
11. ผู้บัญชาการทหารบก
12. รองผู้บัญชาการทหารบก
13. ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก
14. เสนาธิการทหารบก
15. ผู้บัญชาการทหารเรือ
16. รองผู้บัญชาการทหารเรือ
17. ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ
18. เสนาธิการทหารเรือ
19. ผู้บัญชาการทหารอากาศ
20. รองผู้บัญชาการทหารอากาศ
21. ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารอากาศ
22. เสนาธิการทหารอากาศ
23. นายทหารยศชั้นนายพลขึ้นไปผู้เคยดำรงตำแหน่งหรือ มีความดีความชอบในราชการทหารมาแล้ว ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จะได้แต่งตั้งจำนวนไม่เกินสามนาย

เรื่องที่จะต้องนำเข้าพิจารณาในสภากลาโหม พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม ดังกล่าว ได้กำหนดเรื่องที่จะต้องผ่านการพิจารณา และ เป็นไปตามมติของ สภากลาโหม คือ

1. นโยบายการทหารทั่วไป
2. นโยบายการระดมสรรพกำลังเพื่อช่วยเหลือราชการทหาร
3. นโยบายการปกครองและการบังคับบัญชาภายในกระทรวงกลาโหม
4. การพิจารณางบประมาณการทหารและการแบ่งสรรงบประมาณ ของกระทรวงกลาโหม

5. การพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับการทหาร
6. เรื่องที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกำหนด